ורמינהו מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ומי שזכה במנורה וכו'. לא הוה צריך לאתויי מי שזכה בדישון הפנימי אלא מי שזכה במנורה וקטורת כי היכי דלא מייתי הכא מי שזכה לתרוס מזבח החיצון ומי שזכה באברים דקתני התם אלא נקט חדא דלעיל מיניה דהיינו דישון מזבח הפנימי שנשנית בסמוך להם לאשמועינן דמי שזכה במנורה וקטורת דבנקר אייר דדישון מזבח הפנימי אינו אלא בנקר ומתני' דהכא נמי בנקר אייר והכי נמי הוה מצי לאקשויי דבמתני' קתני זריקת דם תמיד בראשה ובמס' תמיד (דף ל:) קתני בראשה מי שזכה בדישון מזבח הפנימי והדר מי שזכה במנורה והדר קתני שחיטת התמיד וקבלת דמו וזריקתו והדר העלאת אברים לבבש והדר קטורת והדר הקטרת אברים והעלאתן מכבש למזבח וכי משני רבי שמעון איש המצפה הוא אז הכל מתורץ ומנרות דקתני התם בראשה פריך: **מאן תנא תמיד רבי שמעון איש המצפה היא.** רב הונא קיבל דר"ש איש המצפה ורבנן פליגי בסדר העבודה אבל לא ידע היכי סגיא ליה[ז]:

אמר אביי לא קשיא כאן בהטבת שתי נרות כו'. מדלא קאמר אלא אמר אביי מכלל דלא הדר ביה משום דסגיון ארוכה דתמניתין אהניא דתמיד וקשיא לן אמאי לא משני ממי הכי דתמניתין דהכא בשתי נרות ותמניתין דתמיד בחמש נרות ונראה לי דאפילו אי הוי משני הכי אכתי פליגא אתמניתין דהתם זריקת דם התמיד בתר דישון מזבח הפנימי והמנורה והכא קתני זריקה בראשה להכי צריך לאוקמי כתנאי והא דלא קתני בתמניתין ממי הטבה דמקמי הקטורת י"ל דלא קא חשיב אלא הטבת שתי נרות שהן גמר העבודה והטבת חמש נרות לא היא עושה כה"ג כדאמר בסמוך אורויי בעלמא קא מורי:

ההיא לאבא שאול וכו'. נעיל כי קאמר מאן תנא יומא רבי שמעון איש המצפה היא הוה מצי למימר מאן תנא תמיד אבא שאול היא דפליג אתמניתין דיומא ותמניתין דיומא כרבנן דפליגי עליה וי"ל דניחא ליה לומר להזכיר שם התנא דתמניתין דהיינו רבי שמעון איש המצפה ועוד משום דאשכחן ליה בהדיא לתנא לאיפלוגי אתמניתין דתמיד דקאמר רבי שמעון איש המצפה תנא בתמיד:

בעידן

ראשי גבעולין ויזה אביי אמר אפילו תימא ר"ע[6] דעביד עבודה כוליה יומא ולפניא מדו עליה וטביל ועביד הערב השמש: ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות: אלמא קטורת בראשה והדר נרות ורמינהו[7] מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ומי שזכה במנורה ומי שזכה בקטורת אמר רב הונא מאן תנא תמיד רבי שמעון איש המצפה הוא והא איפכא שמעינן ליה דתנן[8] בא לו לקרן מזרחית צפונית[9] [א]נותן מזרחה צפונה מערבית דרומית נותן מערבה דרומה ותני עלה רבי שמעון איש המצפה משנה בתמיד מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה מערבית דרומית נותן מערבה ואחר כך נותן דרומה אלא אמר ר' יוחנן מאן תנא סדר יומא רבי שמעון איש המצפה הוא ורמי סדר יומא אסדר יומא[7] דתנן[2] פיים השני מי שוחט מי זורק מי מדשן מזבח הפנימי ומי מדשן את המנורה ומי מעלה אברים לכבש פיים השלישי חדשים לקטורת בואו והפיסו אמר אביי לא קשיא כאן בהטבת שתי נרות כאן בהטבת חמש נרות למימרא דבקטורת מפסיק להו והא[5] אביי[3] מסדר מערכה משמיה דגמרא בדם[1] התמיד מפסיק להו אמרי לא קשיא ההיא לאבא שאול הא לרבנן דתניא לא ייטיב את הנרות ואח"כ יקטיר אלא דיקטיר ואחר כך ייטיב[5] אבא שאול אומר מטיב ואחר כך מקטיר מאי טעמא דאבא שאול דכתיב [1]בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה ורבנן מאי קאמר רחמנא

שיטיל לאשי גבעולין ויזה. כלומר כדי שיטילם בהן בתחילה שיהא בה להתיז ממנה: (ג) **כל מי שזכה כו'.** שלא משניות הן בסדר התמיד סדורות זו אחר זו בסדר (ד) עבודתו מי שזכה לפיים בדישון מזבח הפנימי נוטל את כו' וכשסייים סדר מעשה הדישון נקט בתריה מי שזכה במנורה נוטל את כו' ומפרש מעשה הטבת נרות ואחר ושוזר מי שזכה בקטורת ומפרש הלכותיו אלמא כך סידרן: **מאן תנא תמיד רבי שמעון איש המצפה הוא.** דשמעינן ליה בברייתא דלמיילי בהלכות סדר התמיד: **והא איפכא שמעינן ליה.** (ה) דבר פלוגתייהו הוא דשמעינן ליה דפליג אתמניה דמסכת תמיד ולא מיתוקמי סתמיה דתמיד כוותיה: **דתנן.** במסכת תמיד בא לו כהן הזורק את הדם לקרן מזרחית צפונית של מזבח ונותן מתנה ראשונה מזרחה צפונה מתנה אחת כמין גחלת יוצית ויכרת למזרח ולפון ומשם מקיף והולך ובא לו לקרן מערבית דרומית ונותן מערבה דרומה שהעולה טעונה שתי מתנות שהן מרבע בשתי קרנות זו כנגד אלכסונה של זו כדי שיהא מן הדם בארבע רוחות המזבח בארבע מתנות ולקמיה (פו:) מפרש מאי שנא הני תרתי קרנות: **ותני עלה ר' שמעון איש המצפה משנה בתמיד.** במתן דם התמיד ממתן דמי כל שאר עולות לתת ממנו מתנה ראשונה אחת שהיא שתים כמו שאמרנו כמין גחלת יוצית ובשניה שתים שהן שתים להפסיקה ולתת מערבה תחילה ואח"כ דרומה כדרך ביאתו שהוא מקיף ובא מן המערב לדרום וכשמגיע לקרן נותן שתי מתנות בפיסוק וטעמא מפרש לקמיה (שם ע"א): **מאן תנא סדר יומא.** מאן תנא לסדר תמיד דהך מס' דמיירי בסדר יום הכפורים פליג אתמניות דסדר התמיד רבי שמעון איש המצפה הוא דשמעינן ליה דפליג אסתמיה דתמיד: **הפיים השני.** בפירקין לקמן (כה.) מייירי בסדר ארבע פייסות שהיו שם בכל יום וקתני באסיפת קיבוץ פיים שני היו מפייסין שלש עשרה עבודות: **מי שוחט ומי זורק.** את דמו ומי מדשן מזבח הפנימי ומי מעלה אברי תמיד לכבש וסודרן אותן עליו ואחר כך מעלן משם למזבח משום ברוב עם הלרת מלך ומונה והולך שלש עשרה ומתפרדין וחוזרין ונאספין לאחר שעה ומכריזין לפיים שליש כלומר באסיפה שלישית ולקמן (דף כ:) מפרש למה מתפרדין וחוזרין ונאספין כדי שתהא הרגש קול בעזרה שנאמר (תהלים נה) בבית אלהים נהלך ברגש: **חדשים.** כהנים שלא הקטירו קטרת מימיהם יתקבצו כולן לכאן לגורל הקטורת אבל לא ישנים דאמר לקמן (דף כו.) מעולם לא שנה בה אדם לפי שהיתה מעשרת שנאמר ישימו קטורה באפך (דברים לג) וכתיב בתריה ברך ה' חילו. מ"מ שמעינן מינה הטבת הנרות קודמת לקטורת: **לאן בהטבת שתי נרות וכו'.** אמרינן שמפסיק בהטבת הנרות משהטיב חמש פוסק וממתין עד שנעשה עבודה אחרת בנתים וחוזר ומטיב שתים ופליגי אבא שאול ורבנן מיהא דאמר בקטורת מפסיק להו ומיהא למ"ד בשחיטת התמיד וזריקת דמו מפסיק להו ולקמן (שם:) מפרש טעמא דהפסקה ותנא דידן סבירא ליה בקטורת מפסיק להו הלכך הא דקתני קטרת בראשה בהטבת שתי נרות קאמר והא דתנן הטבה בראשה חמש דאשמועינן קאמר: **והא אביי.** לקמן בפ' שלישי (שם.) מסדר בגירסי דסדר מערכה עבודת כל יום ויום: **משמיה דגמרא.** דבר מקובל מכל בני הישיבה שקיבלו מרבותיהם: **לא ייטיב.** שבעתן ואחר כך יקטיר אלא יקטיר באמצע ואח"כ יגמור הטבת שתים. והא ליכא למימר יקטיר תחלה ואח"כ יתחיל להיטיב קאמרי רבנן דהא קיי"ל דבעי הפסקה וכל עבודות סדורות זו אחר זו על פי הכהנים לקמן במילתא דאביי ואי אפשר להקטיר עד לאחר זריקת דם התמיד ואי אמרת קטורת קודמת להטבת הנרות אין לך עוד עבודה להפסיקן בה: **אבא שאול אומר מטיב.** את כולם קודם להקטורת והפסקה בדם התמיד:

מערב

יוסי היא, והיו יודעין למיירי הני תנאי שהן מגיחין בהן מילתא, והיו סבורים שאמרו בענין אחר ממה שאמרו, ובאמת הכריחה בכית המדרש הקשוים על דבריהם ומרלו אמוראים אחרים פיוסא. (**אבי אמר**) [**אמר אביי**] **לא קשיא כאן בהטבת שתי נרות כו'.** וא"ת אמאי לא משני הכי על קושיא דתמיד ניומא דבהא דתמיד נרות ברישא בהטבת בהטבת] שתי נרות. וי"ל דבתמיד מוכח שלא הטבת שתי נרות שהיתה בסוף היתה קודם קטורת, דתנן התם בסוף פרק שלישי מי שזכה בדישון מזבח פנימי כו' מי שזכה לו בדישון המנורה נכנס ומצא שתי נרות המזרחיים דולקות מדשן את המזבח ומניח את אלו, מלאן שכבו מחר ומדליק כו', ובתר הכי תני סדר התמיד ולא היו כופתין (מנורה) [את הטלה] כו', וכל סדר הולכתו, והדר תני המלו עולין כו' מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא שתי נרות מזרחיות דולקות מדשן כו' מי שזכה בקטורת כו' אלמא דהנרות [קודם] לקטורת. ומיהו כיון דידע פלוגתא דאמא שאול ורבנן הוה מלי לשנויי הא אמא שאול והא רבנן דסדר יומא דכתבו אמא, אלא דהך בנא דלקמן בה' נרות מייריי, והכיא דתמיד כתבא שאול דמאחר קטרת אחר ב' נרות ובדם התמיד מפסיק לה, אלא ודאי אביי לא קאי אסיפרא דיומא מסדר תמיד, ורב הונא ורבי יוחנן לא ידעי פלוגתא דאמא שאול ורבנן. ת"ש ידעי אלא קאיי להו קושיא דלקמן תנא בראשה הטבת שתי נרות כו'.

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו ופ"ח מהלכות תמידין הלכה י:

סד ב מיי' פ"ד מהל' תמידין הלכה ו:

ג [טור ח"מ סימן מח וש"ע שם]:

סה ד מיי' שם פ"ו הלכה ד:

רבינו חננאל

[אביי אמר אפילו תימא ר"ע דעביד עבודה כוליה יומא ולפניא מדו עליה וטביל ונמצא טהורו] לכל עבודה. וכן עושין לו כל שבעת הימים. ומקטיר את הקטורת ומיטיב את הנרות איני והתנן בתמיד (פרק ד') [פ"ג] מי שזכה בדישון ומי שזכה במנורה ואחר כך מי שזכה בקטורת. א"ר יוחנן מאן תנא סדר יומא שמעון איש המצפה דמשנה בתמיד. כלומר חולק על התנא ששנה מסכת תמיד. **ורמי סדר יומא אסדר** יומא, בכאן שנינו קטרת ואחר כך נירות. ובפרק שלאחריו שנינו הנירות בפיים השני והקטרת בפיים השלישי, הנה נירות ואחר כך קטרת. ופרק אביי הא מתני' דמקדים [קטרת לנרות בהטבת שתי נרות ואידך מתניתין דמקדים] הנירות לקטורת להטבת (ב') [ה'] נרות. למימרא דבקטרת מפסיק הנרות ומקטיר וחזרו ומטיב ב' נירות. והא אביי מסדר מערכה, כלומר מחשב סדר עבודות בגמרא דהביאו לו את התמיד ובדם התמיד מפסיק להו. אמרי לרבנן בקטרת מפסיק להו, לאבא שאול בדם התמיד מפסיק להו. ואביי אליבא דאבא שאול דתניא לא ייטיב ואחר כך יקטיר אלא יקטיר ואחר כך ייטיב. פי' לא ייטיב הכל ואחר כך יקטיר אלא יקטיר ואחר כך ישלים ההטבה. **אבא שאול אומר מטיב ואחר כך** מקטיר. כלומר מפסיקין בדם התמיד ומשלים הטבת כל הנירות ואחר כך מקטיר. מאי טעמא דאבא שאול דכתיב בבקר וגו', דבריו פשוטין הן.

תום' ישנים

בני כיסום בגדים כמו ששנינו בהדיא במסכת כלים [שם] וא"כ לא אפשר לתרץ מלי מזה נוגע, והלשון מוכיח כן דלא קאמר במזה כתיב כיסום בגדים בנוגע לא כתיב, ועוד דמשמע דקאמר ועוד על מה שהקשה הא כתיב מזה הא כתיב נוגע, ועוד דאפילו לא היה כתיב נוגע כלל מניינו שאין דיסם שהם [דמזה צריך כיסום בגדים] ונוגע אינו צריך כיסום בגדים. ואי"ת נהי דמומת מן המשנה דנוגע אין זה מזה, מ"מ אנן מנא לן דלא מוקמת מזה בנוגע, דילמא בני מזה שיעור. וי"ל (שם) [שאין] לנו להעמידו בנוגע שהנוגע הוא בכלל מזה ולא (שמעי') [נושא], אבל והאוכל דגים יש לנו להעמידו בנוגע ונושא שאינו משמע זה יותר מזה. אך מימה קשא אמאי כתיב כיסום בגדים בתוכל בדרשא דגים כיון שמשמע נמי נוגע דלא בני כיסום בגדים. ר"ל דלשון דרשא מיתמרך. ועוד ר"ל דלהכי שדייה רחמנא לאוכל כין נושא לנוגע לגימרי דקאי אתרוייהו למילף שיעורא. וה"ר יהודה מקורביל דוד גיסי רבינו שמשון מירך לכתוב רחמנא אוכל במקום נושא כמו שכתוב כאן מזה במקום נושא אלא ש"מ לאוכל כתיב ללמד שיעור אכילה על שניהם דאין להעמידו בנושא. וא"ת וליכתוב אוכל בלא הוכרח כיסום בגדים כיון דקא אתרוייהו. ר"ל (דמזה) [דהוה] מוקמינן ליה בנוגע לחוד שהוא מעמיינו אלא היה כתוב בו כיסום בגדים. ותקשה על זה דהא בנוגע לחוד לא הוה מיתוקם דא"כ לא איכתוב נוגע כלל והוה מוקמינן באוכל כיון דלא כתיב ביה כיסום בגדים כמו בנושא. ר"ל דבנוגע לחודיה לא הוה מוקמינן [דבעי] שיעור (דבעי) אכילה דאדרבה סברא יותר לאלתר שיעור [ל]נושא מבנוגע דאשכחן במי מטאה דנוגע לא בעי שיעור לטומאת מגע וטומאת משא לריכה שיעור, הלכך לא הוה מיסתבר לאוקמי שיעור אכילה בנוגע לחוד ולא בנושא, כיון שלא היה כתוב כלל נוגע בתורה והוה מוקמינן ליה בנושא, ומעתה אלתרך לכתוב נוגע, ומעתה אלתרך להעמידו

תורה אור השלם

1. וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה: שמות ל ז

הגהות הב"ח

(**א**) גמ' ונותן מזלמה כו' ונותן מערבה וכו': (**ב**) שם אבא שאול אומר. ג"כ ע"ל דף ל"ג: (**ג**) רש"י ד"ה מי שזכה כל"ל ותיבה כל נמחק: (**ד**) **בא**"ד כסדר עבודתן מי שזכה לפיים בדישון מזבח הפנימי **ובבנס ונטל את הטני** וכו' מי שזכה במנורה **בנבנס** וכו' ומפרש מעשה כל"ל ותי' נוטל את הטני נמחק: (**ה**) שם ד"ה והא איפכא שמעינן ל' **לתנא** דאיירי **בפלוגתייהו** דשמעינן ליה דפליג כל"ל:

מוסף רש"י

ראשי גבעולין. של אזוב ולא איספוף בקיטום (נדה ט.). **מי שוחט.** **את התמיד** (לקמן בה.). **חדשים לקטורת.** כך היו מכריזין קול בעזרה (לקמן כו.). **אביי מסדר מערכה.** מנה סדר עבודות של כל יום ויום, משמיה דגמרא. דכולהי יפיה דרבנן דבי מדרשא (לקמן לג.).

תוס' ישנים (המשך)

(בנוגע) [בנושא] כיון דנוגע ואוכל בפיסם לא היה כתוב כיסום ובנושא היה כתוב. ועוד י"ל דכיון דנוגע לא היה כתוב בתורה לא הוה מוקמינן ליה בנוגע אי לא כתוב נוגע, והא [ד]לא כתוב ביה כיסום בגדים לא חש לכתבו, דממילא מיתוקם בנושא הכתוב בתורה, אבל מזה לחה כתיב בו כיסום בגדים בחנם אי מוקמת ליה בו בנוגע, להכי אייתר לכתוב בו כיסום בגדים לומיה דמשמעי בנושא.

מאן תנא תמיד רבי שמעון כו' **והא שמעינן ליה איפכא.** תימה דרב הונא [מאי] הוה סליק אדעתיה. ואומר ה"ר אלחנן כי כן דרך התלמוד וכן מלינו בעירובין בריש פ' חלון [עט. ע"ב] גבי מאן תנא אהלות ר'

מסורת הש"ס

(**א**) [לקמן יט.], (**ב**) תמיד ל: [פ"ג מ"ז], (**ג**) ג"ז שם [פ"ד משנה ח], (**ד**) לקמן כה. תמיד ל. [פ"ג מ"ח], (**ה**) לקמן לג., (**ו**) [בס"א: ובדבה], (**ז**) [וע"ע תוס' עירובין עט. ד"ה מאן תנא].

בעידן הטבה תהא מקטר קטורת. תימה לי אמאי לא קאמר בהיטיבו את הנרות היינו חמש נרות ואחר כך יקטיר דבקטורת מפסיק להו ויש לומר משום דדרשינן לקמן בפ"ג (דף לג.:) בנקר בנקר בהיטיבו תלקיחו לשני בקרים פירוש חמש נרות לחודייהו ומפסיק והדר ב' נרות וא"כ בהיטיבו הנרות מיירי נמי בשתי נרות ועוד י"ל דשיטת המשני עדיפא ליה דמיירי לאיה לדבריו דלקמאמר אמי לא תימא הכי: **אימא סיפא הביאו לו את התמיד קרצו בו'.** תימה לי אמאי פריך מהסיא דפ"ג (לקמן דף לא.:) ליפרך מהסיא דפ"ג גופא דקתני (דף כה.) מי שוחט מי זורק והדר מי מדשן מזבח הפנימי והמנורה ואבא שאול סבירא ליה לקמן פרק אמר להם הממונה (דף לג.) גבי אביי מסדר מערכה ואליבא דאבא שאול דדישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות והטבת חמש נרות קודם לסדר התמיד [9] ויש לומר דילמא רב פפא פליג עליה דאביי וסבירא ליה אפילו לאבא שאול דס התמיד בריש והדר דישון מזבח הפנימי:

אורויי בעלמא דקא מורי וסידרא הדר מתני לה. אין להקשות כיון דלא תנא סידרא בתמניתין אם כן לדידיה לא לריכא לשיטות לעיל (יד.:) דמשני אמרומיא דמתניתין אמתניתין דתמיד דיש לומר דלעולם מאי דקתני בתמניתין על הסדר שהה אותו וה"פ הא דלא תנא נמי הטבת ה' נרות משום דלא הויא בכהן גדול:

כמצליף. תימה במאי טעה והא בהדיא תנן בה הכי כמצליף לקמן בפרק הוציאו לו (דף לג.:) לא היה מכוון לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף ויש לומר שבא לתרץ דהאי כמצליף היינו כמנגדנא [a] והכל במקום אחד וכמו שפירש בערוך כמנגדנא שמריס ידו ואינו מכה עד שיורד [1]:

מאי לאו אפלגיה דמזבח. ואם כן מצינו דמיס שחציין למטה וחציין למעלה דמתחילה נתן על הקרנות ואחר כך על חצי המזבח [b] וקש"י לא פירש כן: ואחת בעידן הטבה תהא מקטר קטורת קטורת דאי לא תימא הכי בין הערבים דכתיב [1] ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה הכי נמי דבריאשא מדליק נרות והדר מקטיר קטורת של בין הערבים וכי תימא הכי נמי [6] והתניא [2] מערב עד בקר [a] תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת כל הלילה מערב ועד בקר דבר אחר מערב עד בקר אין לך עבודה שכשרה מערב עד בקר אלא זו בלבד אלא מאי קאמר רחמנא בעידן הדלקה תהא מקטר קטורת הכא נמי בעידן הטבה תהא מקטר קטורת ואבא שאול אמר לך שאני התם דכתיב אותו רב פפא אמר לא קשיא הא רבנן הא אבא שאול במאי אוקימתא למתניתין דהכא כרבנן פיים כאבא שאול אימא סיפא [3] הביאו לו את התמיד קרצו ומרק אחר שחיטה על ידו נכנס להקטיר את הקטורת ולהיטיב את הנרות אתאן לרבנן רישא וסיפא רבנן ומציעתא אבא שאול אמר לך רב פפא אין רישא וסיפא רבנן ומציעתא אבא שאול בשלמא אביי לא אמר כרב פפא רישא וסיפא רבנן ומציעתא אבא שאול לא מוקים לה אלא רב פפא מאי טעמא לא אמר כאביי אמר לך תנא ברישא הטבת שתי נרות והדר הטבת חמש נרות ואביי אמר לך אורויי בעלמא הוא דקא מורי וסדרא הא הדר תני ליה גופא בא לו לקרן מזרחית צפונית נותן מזרחית צפונית מערבית דרומית נותן מערבית דרומית ותני עלה ר"ש איש המצפה משנה בתמיד בא לו לקרן מזרחית צפונית נותן מזרחית צפונית מערבית דרומית נותן מערבה ואח"כ נותן דרומה מ"ט דר"ש איש המצפה אמר ר' יוחנן משום חד דבי ר' ינאי אמר קרא [3] ושעיר עזים אחד לחטאת לה' על עולת התמיד יעשה ונסכו עולה היא ואמר רחמנא עביד בה מעשה חטאת הא כיצד נותן אחת שהיא שתים כמעשה עולה שתים שהן שתים כמעשה חטאת וליתן שתים שהן ארבע כמעשה עולה וארבע שהן ארבע כמעשה חטאת לא מצינו דמים שמכפרין וחוזרין ומכפרין וכי מצינו דמים שחציין חטאת וחציין עולה אלא ע"כ הקישן הכתוב הכא נמי בעל כרחן הקישן הכתוב התם פיסוק מתנות בעלמא היא וניתיב אחת שהיא שתים למטה כמעשה עולה שתים שהן שתים למעלה כמעשה חטאת לא מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה ולא והתנן [3] הזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה [7] והתנן הזה ממנו על מזבח שבע פעמים מאי לאו אפלגיה דמזבח כדאמרי [8] אינשי טהר טיהרא [9] הוא פלגא דיומא אמר רבה בר שילא לא אגופיה

מערב עד בקר. בנרות כתיב יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר: **תן לה.** למנורה מדת שמן כדי שתהא דולקת כל הלילה ושיערו חכמים חצי לוג לכל נר ונר ויש בו כדי להדליק כל הלילה של תקופת טבת ותסיר יותיר בקלרה ותותיר: **אין לך עבודה שכשירה.** כלומר אין לך עבודת יום כשירה אחר הדלקתן דדריש הכי אותו מערב ועד בקר ולא אחר מערב עד בקר: **דכתיב אותו.** כדפרישית ועל כרחך בעידן הדלקה תהא מיקטרת קטורת קמאמר אבל שחרית בסדר משמעו של מקרא סדר העבודה בהיטיבו והדר יקטירנה: **רב פפא אמר לא קשיא.** סדר יומא מסדר יומא וכו' א] בהטבת שתי נרות הא דתנן קטרת בריש אבא שאול: והא דתנן נרות בריש אבא שאול: **במתניתין דהכא.** דפירקא קמא (יד.): **פיים.** דמתניתין דפיסות השנויה בפ' שני (דף כה.) דקתני קטרת בסוף בסוף אבא שאול: **אימא סיפא.** דסדר יומא קתני בפ' שני (דף לא.:) הביאו לו את התמיד לכהן גדול ביום הכפורים: **קרצו.** חתכו. חתך בו הכשר שחיטה ברוב שנים ולא כולן לפי שצריך הוא עצמו למהר וליטול מזרק לקבל הדם שכל עבודת יום הכפורים אינה כשירה אלא בו: **להיטיב את הנרות.** ועל כרחך בשתים האחרונות קאמר דליכא למ"ד קטורת קודמת לחמש הנרות: **ריש וסיפא.** דסדר יומא דרבנן וכו' בתמיה [דכל מסכת זו כמשנה אחת שעסוקה כולה בסדר כמות שהן הפסוקים סדורין והולכין]: **תנא בריש וכו'.** [בתמיה] לאוקי אביי מתניתין דפ"ק בהטבת שתי נרות ודפרק שני בהטבת ה' נרות: **ואביי אמר לך.** הא דפ"ק דקתני כל שבעת הימים הוא זורק כו' אלו ביום הכפורים קאי ולא קפיד אסדרא אלא אורויי בעלמא [1] מייתי ומלמדנו שלריך כהן גדול להיות עסוק בעבודה כל שבעה כדי שיהא רגיל ומזומן בה ביום הכפורים וסדרא דיומא הדר תני לה לכך שנה בפרק שני הטבת חמש ובפ"ג שנה הטבת שתים: **לחטאת לה' על עולת התמיד.** מעשה חטאת על עולת התמיד והחטאת טעונה פיסוק מתנות שהרי דמה ניתן על ארבע קרנות אף עולת התמיד יש בה פיסוק מתנות אלא שבטיבו ממנו מעשה עולה שהרי עולה היא אלא שניתן הוא בה: **ארבע שהן ארבע.** על ארבע קרנות: **לא מצינו דמים שמכפרים.** כפרה אחת שלהן וחוזרין ומכפרין כפרה אחרת: **פיסוק מתנות בעלמא הוא.** הואיל ושניהן בקרן אחת אין כאן הוכחת מעשה חטאת: **וניתיב אחת וכו'.** דס עולה ניתן למטה מחוט הסיקרא ודס החטאת למעלה וכיון דהך מתנה בתריתא המפסקת משום חטאת עבידא תהוי למעלה כחטאת: **הזה ממנו כו'.** קמן בפרק חמישי [דף לג.:] כשהוא מזה מדם הפר כנגד עודי של כפורת וקא ס"ד אחת מאמצע עודיה למעלה ושבע מאמצעיתה ולמטה: ומשני **כמצליף.** האי למטה ולמעלה דתני לא אאמצעית קאי אלא לאשונה נתן תחילה כלפי מעלה והשבע תחתיה זו למטה מזו כמצליף: **כמנגדנא.** כשליח ב"ד המכה ברלועה זו למטה מזו שאינו מכה במקום אחד. ולשון מצליף לא נודע לי: **הזה על עהרו של מזבח הפנימי שבע פעמים.** כמו שנאמר [ויקרא טז] והזה עליו מן הדם וגו': **אפלגיה** (ב). נגד אמצע גובה קירו: **טיהרא.** לריהים פלגא דיומא. וכיון דשבע הזאות הזה הממזה אי אפשר לגמרם שלא יהא מהן לא למעלה ולא למטה:

א) פסחים נט. זבחים יא: מנחות פט., ב) לקמן לא: [חולין כט.], ג) לקמן נג: זבחים לח., ד) לקמן מח., ה) [לקמן נט.], ו) ל"ל מורי, ז) ועי' ת"י שתרגם תרבעין יכמו תרבעין יצלוף.

תורה אור השלם

1. וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְיָ לְדֹרֹתֵיכֶם: שמות ל ח
2. בְּאֹהֶל מוֹעֵד מִחוּץ לַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אַהֲרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי יְיָ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שמות כז כא
3. וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לְיְיָ עַל עֹלַת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: במדבר כח טו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה **אימא סיפא** וי"ל דילמא ר"פ פליג. ק"ל לפ"ז למאי ל"ל לתני ל"ש כר"פ דיומא וסיפא רבנן ומציעתא כפ"ש הא בפשוטו לתני לשיטתו דמסדר מערכה דפ"ש ממילא ליכא לשנוי דפיים כאבא שאול דהא בתוספ מפנה עצמה דריקת דס קודם דישון מזבח הפנימי והמנורה ולא"ש אינו כו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דהוא פלגא: (ב) רש"י ד"ה אפלגיה דמזבח נגד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה רב פפא אמר ל"ק. סדר יומא מסדר יומא וכו'. נמקק תיכת וכו' וכ"ב ל"ל וכולהו:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

מוסף תוספות

א. דמעיקרא לא הוה ידענן מאי כמצליף. ריטב"א. ב. דהא מלבד הדאות הללו היה מזה למעלה בקרנות, כדכתיב וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה וכדתנינן לקמן [נח:], וכיון דכן, כי הדר מזה למטה כנגד חצי גבהו, הוה ליה מקצת דמים למעלה ומקצת דמים למטה. עס.

תוס' ישנים

אין לך עבודה מערב ועד בוקר אלא זו בלבד. שיולו לאחר אותה כל כך. ומתמהת פריך הרי אבריס ופדרים שכשירין כל הלילה ומשני ליה ובמתיר נשתנו [פסחים נט. ע"ש] מאיך אלא בעבודת פנים כגון קטורת, אבל פסח מתוחר אחר נרות, ולדידיה אינה לומר הכי נמי בתיבים ופדרים. תן לה מידתה. פי' בקונטרס שלעולם יתן לוג שמן שכך שיערו חכמים, ואם יותיר יותיר. ובתוס' ריב"ל כתב שבלילי תמה היו עושין פתילות עבות ובלילי טבת ביעוטות. ומיהו לשון תן לה מידתה [משמע] שלהתם היו פתילות ביעוטות. וריב"ל הכיא ראיה לאמריגן בירושלמי [יומא פ"ג ה"ג] רבי שמואל בר רב יצחק בעי, מעתה בתקופת טבת אלי לוג לכל נר ובתקופת תמוז אלי לוג לכל נר, א"ר [אבון] אין מן הדא לית שמע כלום כן ביבלי היה ממוזה על הפקיע וממוזג את הפתילות, ובביבלי ליה לאלי אמורה דעל הפקיע לאו הייגו נגדא כלאמר לקמן בפ' שני [כג, ב]. **נותן מזרחה צפונה.** דעולה טעונה שתי מתנות שהן אחרבע כלאחיהו מקומן [בפחים נג, ב] יכול זורק זריקה אחת מ"ל סביב, אי סביב יכול מקיפו [בחוט], ת"ל חזרקו הא כיצד שתי מתנות שהן ד', ואיכא סביב בקרנות. הזה **ממנו אחת למעלה ושבע למטה.** ותימה לה"ר אלמן מאי מ"ד הא בהליא קתני לקמן בפרק הוציאו לו [נג, ב] וזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה ולא היה מתכוין לזהות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף. י"ל דס"ד דסבי קאמר לא למעלה ממש בשטה של מעלה ולא למטה ממש. **כמנגדנא.** פי' בקונטרס כמלקה זה שאינו רוצה לסכות אתרבעים במקום אחד. ויקשה שאין זה מפורש בשום מקום בתלמוד. אבל לא מיקשי מאי אחת למעלה ושבע למטה כיון דזו למטה מזו. וי"ל שיש לחלק בין אחת (לשתים) [לשבע] שכאן מלבד גב ידו למעלה וכאן מלבד גב ידו למטה. כלאמריגן פ' הוציאו לו [נה, ב]. וכיצו חזקן פי' כמנגדנא שהרי אותו שלוקה מוטה על העמוד ומכין אותו שלש מלפניו ושני שלישים מאחוריו, ונמצא שאתבעותיו למעלה כשאמה מלפניו ואתבעותיו למטה כשאמה מאחוריו, וכאן היו נוגעות בקרקע ולא בכפורת כלאמריגן בפרק הוציאו לו [נג, ב]. וכן פירש בערוך [ע' נגד]. **מצליף.** פי' בערוך [ע' לקח] יודע כמצליף למעלה [בהליא עד, ה] כמאן דמצליף (בקינסא) [בקונטסא]. הזה **על טהרו.** פי' בקונטרס על חליו, וא"כ לא אפשר שלא תהא אחת למעלה ואחת למטה. וכיצו חנגאל גרים אינו והא [ע' נגד]. **ג) מלאה** דל"ל דקשיא ליה לר"פ לומר דטולה דבנן לאפסוקיהו בקטורת וכו'. **ד) אולי** ל"ל ולקשין ומקצתם למעלה ומקצתם למטה לא מצאנו והתם.

סו א מיי' פ"ג מהלכות ממרדין הלכה יא:
סז ב מיי' פ"ד מהלכות עבודת יום"כ הלי' ח:
סח ג ד מיי' פ"ג מהל' עבודת יום"כ הלי' ה:

רבינו חננאל

רב פפא אמר לא קשיא ולא תימא בקטרת מפסיק להו, אלא כולי עלמא בדם התמיד מפסיק להו, ומתניתין דהכא רבנן, דתנן מקטיר ואחר כך מטיב, ופיים לאבא שאול דתני מטיב ואחר כך מקטיר. איני והתנן בפרק שאחר הפייס הביאו לו את התמיד קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו ונכנס להקטיר את הקטרת ולהיטיב את הנרות אתאן לרבנן. אמר רב פפא אין רישא וסיפא [רבנן] ופייס לאבא שאול [6] וקשיא ליה לאפסוקינהו בקטרת, דאי ס"ד בקטרת מפסיק להו קתני בפרק הראשון מקטיר ומשלים הטבת שתי נרות ועדיין לא שנא הטבת ה' נירות שהן קודם לקטרת אבל בפרק שאחריו. אלא רישא וסיפא רבנן ומציעתא אבא שאול. ואביי אמר לך לעולם מתני' כולה רבנן ובקטרת מפסקי להו, והכא הוראה בלבד קתני שכהן גדול הוא מקריב [ומקטיר] והוא מטיב, וסדורם אחר כך שונה אותו, בפרק השני שנה מטיב ה' נירות ומקטיר, ובפרק השלישי שנה מקטיר ומשלים הטבת ב' נרות. **גופא** בא לו לקרן מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה כו'. ותני ר' שמעון איש המצפה משנה בתמיד מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה מערבית דרומית נותן מערבה ואחר כך נותן דרומה. מאי טעמ' דכתיב ושעיר עזים אחד לחטאת לה' על עולת התמיד יעשה, עשה מעשה חטאת בעולת התמיד קאמ' רחמנא, לפיכך צריך בה לעשות מעשה עולה ומעשה חטאת. **הא כיצד** נותן בחודו של קרן מזרחית צפונית אחת ונחשבת לו כשתים שכך מעשה ההזאה כל הזאה הנתנת בחודו של קרן כשתי ההזאות היא חשובה, ודין העולה שתים בחודם של קרנות ונחשבות ארבע, והחטאת דינה ארבעה מתנות על ארבע קרנות, לפיכך אחר כך נותן שתים שהן שתים, אחת מערבה ואחת דרומה כמעשה חטאת. ואע"ג שדם החטאת נזרק למעלה מחציו של מזבח דם העולה היה נזרק למטה מחציו של מזבח, כדתנן במדות פרק ג' וחוט של שיקרא חוגרו באמצע להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים. עולת התמיד כל דמיה למטה היו נזרקים. כי לא מצאנו דמי בהמה אחת חציים למטה וחציים למעלה. ואע"פ שהקיש הכתוב העולה לחטאת, נהי דהיקישה לחלק בהזאות, להבדלה עוד מקצתם למעלה ומקצתם למטה לא מצאנו. ואקשינן **ג)** והתנן היזה ממנו מדם הפר וכן מדם השעיר אחת למעלה ושבע למטה כמצליף, הנה למעלה ולמטה. ושנינן הא' רבי יהודה בפ' הוציאו [לו] את הכף מאי כמצליף כמנגדנא, פי' כמכה שמעלה ידו ומורידה וכל הכאה במקום אחד היא. ופירשנוה באתריה. איני **והתנן** בפרק הוציאו לו את הכף אחר שהזה למעלה בקרנות מזבח הזהב וחזר והזה של מזבח ז' פעמים, מאי לאו בחציו של מזבח כמו שקורין בני אדם חציו של יום טיהרא, כך קורין חציו של מזבח טיהרו. הנה מדם אחד נותן למעלה בקרנות ולמטה בחציו. ושני לא טהרו גילורי הוא, כלומר מקום נקי שנראה ונתגלה זהבו והוא מקום שאין שם (טיבולי) [עיכולי] קטורת, כמו השמים הנקיים שאין בהן עבים נקראין טהורים כדכתיב. וכעצם השמים לטוהר.

ואחת לשכת בית המוקד. פר"ח דשני בית המוקד היו ליטול מהם אם לצורך המזבח שמצוה להביא מן הדיוט שאינם היו שאם יכבה האחד יציאו מן השני ואף על גב דאכתי הואי מערכה לקיום האש לקמן בס"פ ערף בקלפי (דף מה.) שמא אגופיה דמזבח דכתיב [1]ובעצם השמים לטהר מאי שנא דיהיב עולה ברישא והדר יהיב דחטאת ניתיב ברישא דחטאת והדר ניתיב דעולה כיון דעולה היא היא קדמה ברישא ומאי שנא דיהיב מזרחית צפונית ומערבית דרומית ניתיב דרומית מזרחית [א] והדר צפונית מערבית אמרי [א]עולה טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא הוה ליה יסוד מאי שנא דיהיב ברישא מזרחית צפונית והדר מערבית דרומית ניתיב ברישא מערבית דרומית והדר מזרחית צפונית כיון [ב]דאמר מר כל [2]פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח ברישא בההוא פגע וממאי דבעולה הוא דקאמר רחמנא עביד בה מעשה חטאת ודילמא בחטאת הוא דקאמר רחמנא עביד בה מעשה עולה לא ס"ד דכתיב [2]על עולת התמיד יעשה ונסכו מאי קאמר רחמנא מידי דחטאת שדי אעולה תנן התם [ג]אמר להם הממונה צאו והביאו טלה מלשכת בית הטלאים והלא לשכת הטלאים הית' במקצוע צפונית מערבית וארבע לשכות היו שם אחת לשכת הטלאים ואחת לשכת החותמות ואחת לשכת בית המוקד ואחת לשכה שעושין בה לחם הפנים ורמינהו [ג]ארבע לשכות היו לבית המוקד בקטוניות הפתוחות לטרקלין שתים בקודש ושתים בחול וראשי פספסין מבדילין בין קודש לחול ומה היו משמשות מערבית דרומית היא היתה לשכת [ד] טלי קרבן דרומית

אגופיה דמזבח דכתיב [1]ובעצם השמים לטהר מאי שנא דיהיב עולה ברישא והדר יהיב דחטאת ניתיב ברישא דחטאת והדר ניתיב דעולה כיון דעולה היא היא קדמה ברישא ומאי שנא דיהיב מזרחית צפונית ומערבית דרומית ניתיב דרומית מזרחית [א] והדר צפונית מערבית אמרי [א]עולה טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא הוה ליה יסוד מאי שנא דיהיב ברישא מזרחית צפונית והדר מערבית דרומית ניתיב ברישא מערבית דרומית והדר מזרחית צפונית כיון [ב]דאמר מר כל [2]פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח ברישא בההוא פגע וממאי דבעולה הוא דקאמר רחמנא עביד בה מעשה חטאת ודילמא בחטאת הוא דקאמר רחמנא עביד בה מעשה עולה לא ס"ד דכתיב [2]על עולת התמיד יעשה ונסכו מאי קאמר רחמנא מידי דחטאת שדי אעולה תנן התם [ג]אמר להם הממונה צאו והביאו טלה מלשכת בית הטלאים והלא לשכת הטלאים הית' במקצוע צפונית מערבית וארבע לשכות היו שם אחת לשכת הטלאים ואחת לשכת החותמות ואחת לשכת בית המוקד ואחת לשכה שעושין בה לחם הפנים ורמינהו [ג]ארבע לשכות היו לבית המוקד בקטוניות הפתוחות לטרקלין שתים בקודש ושתים בחול וראשי פספסין מבדילין בין קודש לחול ומה היו משמשות מערבית דרומית היא היתה לשכת [ד] טלי קרבן דרומית

מהם אם לצורך המזבח שמצוה להביא מן הדיוט שאינם היו שאם יכבה האחד יציאו מן השני ואף על גב דאכתי הואי מערכה לקיום האש לקמן בס"פ ערף בקלפי (דף מה.) שמא אלשמן היו לריכות לקיום האש שאם יכבה האש משני בתי המוקד יקחו מן המערכה העשויה לכך וכפירושו משמע בפ"ק דשבת (דף כ.) ומאחיזין האור במדורת בית המוקד מאי טעמא בכל מושבותיכם אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר במדורת בית המוקד משמע דלפי שהוא צורך המזבח יכול להבעיר בשבת ורש"י פירש לפי שהכהנים הולכים יחפים דבעינן שלא יהא דבר חוצץ בינו לרצפה כדאיתא בפ"ב דזבחים (דף כד.) היו שני בתי המוקד[א] ואש של מערכה לקיום האש ולריך לומר לפירושו דהמיהו להבעיר האש במדורת בית המוקד אע"ג דלא הוה צורך מזבח כיון דבעומדה הוא לא קריגן ביה בכל מושבותיכם. הכא נמי ולקמן בריש פ"ג (דף כח.) אמר להם הממונה לאו ולאו אם הגיע זמן שחיטה פירש רש"י הסגן וליתא דבירושלמי חשיב ה' דברים שהסגן משמש אימי כ"ג הגבה ימיך לקמן בפרק טרף בקלפי (דף לט.) הסגן בימינו ולא אם בא בשמאלו בפ' כ"ג (סנהדרין דף יט.) והניף הסגן בסודרין לסוף מסכת תמיד (דף לג:) והסגן בימינו והעלהו בהיא פירקא נמי לא היה כה"ג מתמנה עד שנעשה סגן ולא קא חשיב להא בהדייהו אלמא ממונה לאו סגן הוא[ב]:

ניתיב דרומית מזרחית. דומיא דחטאת דכשעלה בכבש בא לו לקרן דרומית מזרחית תחלה [ג]ולא הוה מלי לשנויי כיון דעולה נשחטת בצפון וקיבול דמה בצפון יהיב מזרחית צפונית דפגע ביה בריש[ג] שהוא סמוך לו יותר מלקרן מזרחית דרומית תדא דאדרבה כיון דכל פונות דרך ימין נמצא כי קאי בצפון ופניו למזבח ומקיף דרך ימין פגע בקרן דרומית מזרחית בריש[ג] ועוד האמת משיב לו לקרן דרומית מזרחית לא היה לו יסוד: **ניתיב** בריש[ג] מערבית דרומית. דכיון דבעיא מעשה חטאת

נהי דלא מלי למיתב דרומית מזרחית כחטאת משום דעולה טעונה יסוד מ"מ ניתיב בריש[ג] מערבית דרומית שהיא קרן הסמוכה לכבש שהיה בדרום שהיה עולה בו לתת מתנות לחטאת וקרובה לו טפי ממזרחית צפונית ומשני כיון דאמר מר כל פונות כו' ואף על גב דאי אחיב על ירך המזבח צפונה פגע בריש[ג] דרך ימין לקרן מערבית דרומית מקמי קרן מזרחית צפונית ס"ל לרבי שמעון אים המלפה כמאן דאמר דכל חצי העזרה עד הפתח הוא לפון והיה שוחט להלן מן המזבח כנגד הפתח וכי מקיף מו דרך ימין פגע מיד בקרן מזרחית צפונית שהיא קרובה לקרן מזרחית דרומית שהיא קרן שנותנין בה תחלה מתנות חטאת טפי מלקרן מערבית דרומית וניחא נמי דנקט דרך ימין למזרח דרומית

פתוחות לטרקלין דקתני לקמן ואריבע לשכות היו שם בד' המקלועות אחת לשכת הטלאים וכו': **לשכת החותמות.** שמניחין שם חותמות של לוקח סלתות ונסכים מן ההקדש בדמים כדתנן במסכת שקלים (פ"ה משנה ג) ד' חותמות היו במקדש והיה כתוב עליהן עגל גדי זכר חוטה והן שימני כבש ואיל ופר ושלש בהמות של מצורע כל מי שמבקש נסכים בא לו אצל הממונה על החותמות ונותן לו מעות כפי נסכים שהוא צריך ומקבל ממנו חותם של אותם נסכים ובא לו אצל הממונה על הנסכים ומראה [ד] לו החותם ומקבל ממנו נסכים וכו' כדמפרש התם: **לשכה בית המוקד.** לשכה קטנה שקרויה בית המוקד ופתוחה לבית המוקד הגדול: **שעושים בה לחם הפנים.** של בית גרמו עושין שם מעשה לחם הפנים שהיו שם: **לבית המוקד.** פתוחות לה: **שתים בקודש ושתים בחול.** של בית [ה] המוקד מקלתה בנויה בתוך עזרה מקודשת ומקלתה בחול: **וראשי פספסין.** חתיכות עצים מבדילין לסימן במקום המפסיק בין קודש לחול: שאיקלוס

אחר שהוא של הקרנות ומינן שירים לא מעכבי, ותנן מיירינן במלאת דמעכבא כדם דהייגו עיקר בפרה, והתיכא שירים של דם הפר ושל דם השעיר הניתן בפנים דמעכבי, ומפורש בסוף פ' הרציאו לו את הכף ובובחים שהיא שחיטת קדשים בסוף השוחט [והמעלה]. (ושנתן) [ושנינן] בחד מקום אמרינן לא מצאנו דמים חציים למעלה וחציים למטה, אבל (כנפיים) [בפנים] ובחוץ לא. ולמה מקדים ומזה אחת שהיא שתים כדין העולה ואחרי כן מזה שתים שהן שתים כמעשה חטאת, מפני שהובח עולה לפיכך מקדים מצותו. והרי אנו מפרשים שתי הקושיות כאחת למה מזין בקרן מזרחית צפונית היה לו להזות בתחלה בקרן דרומית מזרחית משום דכד סליק בכבש ופונה דרך ימין למזרח בההוא קרן פגע בריש[ג]. ומשני אמאי לא מדי בקרן דרומית מזרחית משום דעולה טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא הויא יסוד ואם יתחיל בקרן דרומית מזרחית צריך להשלים צפונה מערבה ולא היו הדמים נשפכין על היסוד אלא בקרן מערבית דרומית. דתנן במדות פרק ג' והיסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני המערב, ואוכל בדרום אמה אחת, ובמזרח אחת ובקרן מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין דקין שהדמים ניתנין על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי כו'. וכבש המזבח היה לדרום המזבח דתנן היה לדרומו של מזבח [ל"ב] אמה על רחב י"ו אמה, וכשעולה מן הכבש למזבח ופונה דרך ימינו למזרח בריש[ג] פגע בקרן דרומית מזרחית, לא יכול להזות בו דהא לית ליה יסוד דאמרינן, וכיון דעבר ליה כי פגע בריש[ג] בקרן מזרחית צפונית פגע ואין מעבירין על המצות הילכך מזה עליו כו'. **תנן התם** בחמיד פ"ג אמר להן צאו והביאו טלה מלישכת הטלאים. והרי לשכת הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבית דר' לשכות היו שם. אחת לשכת הטלאים ואחת לשכת החותמות, כדתנן ד' חותמות היו במקדש. ואחת לשכת המוקד, ובית המוקד זה היה כיפה ולמה נקרא בית המוקד שלא היתה אש כבה בו לעולם, ומשם היו נוטלין האש, ואחת לשכת עושין [בה] לחם הפנים. ורמינן עלה הא דתנן במדות פרק ראשון ארבע לישכות היו בבית המוקד כו', ומה היו משמשות מערבית דרומית היא היתה לשכת טלה קרבן

ע) [לקמן יח: מה. נח: סוטה טו:] וכמיס סב:, ב) תמיד ב, [פ"ג משנה ג], ג) מדות פ"ל מ"ו, ד) לפניהו מקדשא עיין תוי"ט בזבחים פ"ה מ"ד ד"ה שמי מתנות, ה) [יחזקאל מג], ו) [ויקרא א], ז) [צ"ל ונותן], ח) [שבית רש"ש], ט) ד"ה אמר עיין קודם ד"ה ואמתם ובעיסה שיימים אחר ד"ה ניתיב בריש[ג], י) [וע"ע תוס' מנחות ק. ד"ה אמר ותוס' סוטה מב. ד"ה סגן],

תורה אור השלם

1. וַיַּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטֹהַר:
שמות כד י
2. וּשְׂעִרַת עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לְיְיָ עַל עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ:
במדבר כח טו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ניתיב דרומית בו' **ולא** ה"ס לשנויי. עיין משוב מהרש"ש מ"ג סימן ט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטלאי קרבן: (ב) רש"י ד"ה תנן התם וכו' דמיירי לעיל בשיטה כהלי גוונא כו' מוקמי' לשתמין דסדר יומא דפליגי אתמיד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והלכ. כ"ה לעיל עליו למתקו:

מוסף רש"י

אגופיה דמזבח. עלי גילוי גגו של מזבח, שהיה מטהרו תחלה מדשן שעליו ומגלה את גגו, ועל שמטהרהו ומייפהו קרי ליה טהרו כדכתיב וטהרו (זבחים לח: וב"ק הגיה: כדכתיב לטוהר).

מוסף תוספות

א. לשכה גדולה וכו' היו עושין מדורות גדולות לחמם הכהנים וכו', וכן בלשכת בית המוקד הקטנה להתחמם שם הצנועים. ריטב"א.
ב. [אלא] ר"ל הממונה על דבר זה. תוס' הרא"ש.

תוס' ישנים

תנן בפרק הוליאו (נח, ב) אחר שהזה למעלה (בקטורת) [נקטרת] מזבח הזהב חוזר ומזה על טהרו של מזבח ז' פעמים כו', אלמא מדם ל' נותן למעלה בקרנות המזבח ולמטה בקלוי. ועוד גרס בפר"ח והאיכא שירים שהן למטה והאיכא שירים שהן למטה (בקטורת) ומזבח הזהב חוזר ומזה על טהרו של מזבח ז' פעמים כו', אלמא מדם ל' נותן למעלה בקרנות המזבח ולמטה בקלוי. ועוד גרס בפר"ח והאיכא שירים שהן למטה ומפנה הקטורת שנגרף עליו בבקר וחותיהו אילך ואילך ומזה על מקום הגלוי כדכתיב וכעצם השמים לטוהר כמו לטהר: **עולה טעונה יסוד.** שיהא דמה ניתן במקום שיהא יסוד למטה אימנו דהכי אמרינן בזבחים (דף נח.) אל יסוד מזבח העולה לזבחה של עולה יהא יסוד למטה אימנו: **קרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד.** כדאמרינן במסכת מדות (פ"ג משנה ח) היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל במזרח אמה אחת כשהצפון כלה למזרח ובדרום אמה אחת כשהמערב כלה לדרום אלמא לא היה יסוד למזרחית דרומית ואמרינן בזבחים (דף נג:) לפי שלא היתה אמה היסוד של כל המזרח ושל כל דרום בחלקו של בנימין כדמתרגמינן בחסקנתיה יתבני ד) מדבחא (בכלאים מט) לפיכך לא היה יסוד לה: **ניון דאמר מר כו'.** ממתניתין דרמי בר יחזקאל היא לקמן (דף נח:): **לא יהו אלא דרך ימין למזרח.** הכא לא שייך למזרח אבל בזבחים שייך למיתנייה דאיירי התם בנתינת כבש המזבח לדרום ולילף לה מן ומעלותיו פנות ה) קדיש מן מעלותיו לדרום כדי שתהא תחילת פיונתו לקדיש כשתפנה לדרך ימין דכל פינות דרך ימין הן דתני רמי בר יחזקאל עומד על שנים עשר בקר וגו' ומגבה היא גירסא נקט בכל דוכתי למזרח ולא שייך למימר אלא דרך ימין ומו לא: **בריש[ג] בההוא פגע.** כשעלה בכבש ופונה לימין פוגע בקרן מזרחית דרומית תחילה ושם אי אפשר ליתן משום דאין לה יסוד ומקיף ובא עד מזרחית צפונית ונותן ואע"ג דמתן דם אינו עולה בכבש דהא על הרצפה עומד והכלי בידו וזורק למרחוק דכתיב ו) וזרקו דהא למטה מן החוט הוא נותן אפילו הכי כיון שבחטאת שניתנה בעליונה של קרן צריך לעלות בכבש דרך הדרום ופונה למזרח ס"ל בכל הדמים אע"פ שנותנן למטה מתחיל להקיף מדרך הדרום שהוא פניו של מזבח כפתח כניסת הבית ומשם פונה לימין: **דילמא בחטאת.** דרשם חומר דחמנא עביד ביה מעשה עולה: **לא ס"ד דכתיב.** לחטאת על עולת: **מגן הפסח.** במסכת תמיד ולא שייך למיקבעיה בגמרא דיומא אלא משום דמיירי לעיל (ז) בשיטה כהלי גוונא מאן תנא סדר יומא ר"ש אים המלפה היא לא אמעינן ליה דאמר הכי אלא משום דאמעינן ליה דפליג אסדר תמיד מוקמי לסתמיה דפליגי אתמיד אליביה ואין שיטה כזאת מצויה בגמרא קבעה נמי להך גביה דמתוקמא נמי בהך שיטתא: **הממונה.** הוא הסגן: **והביאו כו'.** לתמיד: **מלשכת הטלאים.** שהיו הטלאים שם מבוקרין כדתנן (ערכין דף יג.) אין פוחתין משנה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים: **והלא.** כמו והרי היא במקום פלוני: **במקלוע לפונים מערבית.** של בית המוקד שהיה טרקלין גדול והיו מסיקין בו מדורות גדולות להתחמם שם הכהנים שהולכים יחפים על הרצפה עזרה שהיא של שיש והיו במקלעותיה לשכות פתוחות בקטוניות

ב) [נקמן יח: מה. נח: סוטה טו:] וכמיס סב:, ג) תמיד ב, [פ"ג משנה ג], ד) לפניהו מקדשא עיין תוי"ט בזבחים פ"ה מ"ד ד"ה שמי מתנות, ה) [יחזקאל מג], ו) [ויקרא א], ז) [צ"ל ונותן], ח) [שבית רש"ש], ט) ד"ה אמר עיין קודם ד"ה ואמתם ובעיסה שיימים אחר ד"ה ניתיב בריש[ג], י) [וע"ע תוס' מנחות ק. ד"ה אמר ותוס' סוטה מב. ד"ה סגן],

תורה אור השלם

1. וַיַּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטֹהַר:
שמות כד י
2. וּשְׂעִרַת עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לְיְיָ עַל עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ:
במדבר כח טו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ניתיב דרומית בו' **ולא** ה"ס לשנויי. עיין משוב מהרש"ש מ"ג סימן ט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטלאי קרבן: (ב) רש"י ד"ה תנן התם וכו' דמיירי לעיל בשיטה כהלי גוונא כו' מוקמי' לשתמין דסדר יומא דפליגי אתמיד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והלכ. כ"ה לעיל עליו למתקו:

מוסף רש"י

אגופיה דמזבח. עלי גילוי גגו של מזבח, שהיה מטהרו תחלה מדשן שעליו ומגלה את גגו, ועל שמטהרהו ומייפהו קרי ליה טהרו כדכתיב וטהרו (זבחים לח: וב"ק הגיה: כדכתיב לטוהר).

מוסף תוספות

א. לשכה גדולה וכו' היו עושין מדורות גדולות לחמם הכהנים וכו', וכן בלשכת בית המוקד הקטנה להתחמם שם הצנועים. ריטב"א.
ב. [אלא] ר"ל הממונה על דבר זה. תוס' הרא"ש.

תוס' ישנים

תנן בפרק הוליאו (נח, ב) אחר שהזה למעלה (בקטורת) [נקטרת] מזבח הזהב חוזר ומזה על טהרו של מזבח ז' פעמים כו', אלמא מדם ל' נותן למעלה בקרנות המזבח ולמטה בקלוי. ועוד גרס בפר"ח והאיכא שירים שהן למטה ומפנה הקטורת שנגרף עליו בבקר וחותיהו אילך ואילך ומזה על מקום הגלוי כדכתיב וכעצם השמים לטוהר כמו לטהר: **עולה טעונה יסוד.** שיהא דמה ניתן במקום שיהא יסוד למטה אימנו דהכי אמרינן בזבחים (דף נח.) אל יסוד מזבח העולה לזבחה של עולה יהא יסוד למטה אימנו: **קרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד.** כדאמרינן במסכת מדות (פ"ג משנה ח) היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל במזרח אמה אחת כשהצפון כלה למזרח ובדרום אמה אחת כשהמערב כלה לדרום אלמא לא היה יסוד למזרחית דרומית ואמרינן בזבחים (דף נג:) לפי שלא היתה אמה היסוד של כל המזרח ושל כל דרום בחלקו של בנימין כדמתרגמינן בחסקנתיה יתבני ד) מדבחא (בכלאים מט) לפיכך לא היה יסוד לה: **ניון דאמר מר כו'.** ממתניתין דרמי בר יחזקאל היא לקמן (דף נח:): **לא יהו אלא דרך ימין למזרח.** הכא לא שייך למזרח אבל בזבחים שייך למיתנייה דאיירי התם בנתינת כבש המזבח לדרום ולילף לה מן ומעלותיו פנות ה) קדיש מן מעלותיו לדרום כדי שתהא תחילת פיונתו לקדיש כשתפנה לדרך ימין דכל פינות דרך ימין הן דתני רמי בר יחזקאל עומד על שנים עשר בקר וגו' ומגבה היא גירסא נקט בכל דוכתי למזרח ולא שייך למימר אלא דרך ימין ומו לא: **בריש[ג] בההוא פגע.** כשעלה בכבש ופונה לימין פוגע בקרן מזרחית דרומית תחילה ושם אי אפשר ליתן משום דאין לה יסוד ומקיף ובא עד מזרחית צפונית ונותן ואע"ג דמתן דם אינו עולה בכבש דהא על הרצפה עומד והכלי בידו וזורק למרחוק דכתיב ו) וזרקו דהא למטה מן החוט הוא נותן אפילו הכי כיון שבחטאת שניתנה בעליונה של קרן צריך לעלות בכבש דרך הדרום ופונה למזרח ס"ל בכל הדמים אע"פ שנותנן למטה מתחיל להקיף מדרך הדרום שהוא פניו של מזבח כפתח כניסת הבית ומשם פונה לימין: **דילמא בחטאת.** דרשם חומר דחמנא עביד ביה מעשה עולה: **לא ס"ד דכתיב.** לחטאת על עולת: **מגן הפסח.** במסכת תמיד ולא שייך למיקבעיה בגמרא דיומא אלא משום דמיירי לעיל (ז) בשיטה כהלי גוונא מאן תנא סדר יומא ר"ש אים המלפה היא לא אמעינן ליה דאמר הכי אלא משום דאמעינן ליה דפליג אסדר תמיד מוקמי לסתמיה דפליגי אתמיד אליביה ואין שיטה כזאת מצויה בגמרא קבעה נמי להך גביה דמתוקמא נמי בהך שיטתא: **הממונה.** הוא הסגן: **והביאו כו'.** לתמיד: **מלשכת הטלאים.** שהיו הטלאים שם מבוקרין כדתנן (ערכין דף יג.) אין פוחתין משנה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים: **והלא.** כמו והרי היא במקום פלוני: **במקלוע לפונים מערבית.** של בית המוקד שהיה טרקלין גדול והיו מסיקין בו מדורות גדולות להתחמם שם הכהנים שהולכים יחפים על הרצפה עזרה שהיא של שיש והיו במקלעותיה לשכות פתוחות בקטוניות

ד) [לקמן יח: מה. נח: סוטה טו:] וכמיס סב:, ה) תמיד ב, [פ"ג משנה ג], ו) מדות פ"ל מ"ו, ז) לפניהו מקדשא עיין תוי"ט בזבחים פ"ה מ"ד ד"ה שמי מתנות, ח) [יחזקאל מג], ט) [ויקרא א], י) [צ"ל ונותן], יא) [שבית רש"ש], יב) ד"ה אמר עיין קודם ד"ה ואמתם ובעיסה שיימים אחר ד"ה ניתיב בריש[ג], יג) [וע"ע תוס' מנחות ק. ד"ה אמר ותוס' סוטה מב. ד"ה סגן],

תורה אור השלם

1. וַיַּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטֹהַר:
שמות כד י
2. וּשְׂעִרַת עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לְיְיָ עַל עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ:
במדבר כח טו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ניתיב דרומית בו' **ולא** ה"ס לשנויי. עיין משוב מהרש"ש מ"ג סימן ט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטלאי קרבן: (ב) רש"י ד"ה תנן התם וכו' דמיירי לעיל בשיטה כהלי גוונא כו' מוקמי' לשתמין דסדר יומא דפליגי אתמיד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והלכ. כ"ה לעיל עליו למתקו:

מוסף רש"י

אגופיה דמזבח. עלי גילוי גגו של מזבח, שהיה מטהרו תחלה מדשן שעליו ומגלה את גגו, ועל שמטהרהו ומייפהו קרי ליה טהרו כדכתיב וטהרו (זבחים לח: וב"ק הגיה: כדכתיב לטוהר).

מוסף תוספות

א. לשכה גדולה וכו' היו עושין מדורות גדולות לחמם הכהנים וכו', וכן בלשכת בית המוקד הקטנה להתחמם שם הצנועים. ריטב"א.
ב. [אלא] ר"ל הממונה על דבר זה. תוס' הרא"ש.

תוס' ישנים

תנן בפרק הוליאו (נח, ב) אחר שהזה למעלה (בקטורת) [נקטרת] מזבח הזהב חוזר ומזה על טהרו של מזבח ז' פעמים כו', אלמא מדם ל' נותן למעלה בקרנות המזבח ולמטה בקלוי. ועוד גרס בפר"ח והאיכא שירים שהן למטה ומפנה הקטורת שנגרף עליו בבקר וחותיהו אילך ואילך ומזה על מקום הגלוי כדכתיב וכעצם השמים לטוהר כמו לטהר: **עולה טעונה יסוד.** שיהא דמה ניתן במקום שיהא יסוד למטה אימנו דהכי אמרינן בזבחים (דף נח.) אל יסוד מזבח העולה לזבחה של עולה יהא יסוד למטה אימנו: **קרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד.** כדאמרינן במסכת מדות (פ"ג משנה ח) היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל במזרח אמה אחת כשהצפון כלה למזרח ובדרום אמה אחת כשהמערב כלה לדרום אלמא לא היה יסוד למזרחית דרומית ואמרינן בזבחים (דף נג:) לפי שלא היתה אמה היסוד של כל המזרח ושל כל דרום בחלקו של בנימין כדמתרגמינן בחסקנתיה יתבני ד) מדבחא (בכלאים מט) לפיכך לא היה יסוד לה: **ניון דאמר מר כו'.** ממתניתין דרמי בר יחזקאל היא לקמן (דף נח:): **לא יהו אלא דרך ימין למזרח.** הכא לא שייך למזרח אבל בזבחים שייך למיתנייה דאיירי התם בנתינת כבש המזבח לדרום ולילף לה מן ומעלותיו פנות ה) קדיש מן מעלותיו לדרום כדי שתהא תחילת פיונתו לקדיש כשתפנה לדרך ימין דכל פינות דרך ימין הן דתני רמי בר יחזקאל עומד על שנים עשר בקר וגו' ומגבה היא גירסא נקט בכל דוכתי למזרח ולא שייך למימר אלא דרך ימין ומו לא: **בריש[ג] בההוא פגע.** כשעלה בכבש ופונה לימין פוגע בקרן מזרחית דרומית תחילה ושם אי אפשר ליתן משום דאין לה יסוד ומקיף ובא עד מזרחית צפונית ונותן ואע"ג דמתן דם אינו עולה בכבש דהא על הרצפה עומד והכלי בידו וזורק למרחוק דכתיב ו) וזרקו דהא למטה מן החוט הוא נותן אפילו הכי כיון שבחטאת שניתנה בעליונה של קרן צריך לעלות בכבש דרך הדרום ופונה למזרח ס"ל בכל הדמים אע"פ שנותנן למטה מתחיל להקיף מדרך הדרום שהוא פניו של מזבח כפתח כניסת הבית ומשם פונה לימין: **דילמא בחטאת.** דרשם חומר דחמנא עביד ביה מעשה עולה: **לא ס"ד דכתיב.** לחטאת על עולת: **מגן הפסח.** במסכת תמיד ולא שייך למיקבעיה בגמרא דיומא אלא משום דמיירי לעיל (ז) בשיטה כהלי גוונא מאן תנא סדר יומא ר"ש אים המלפה היא לא אמעינן ליה דאמר הכי אלא משום דאמעינן ליה דפליג אסדר תמיד מוקמי לסתמיה דפליגי אתמיד אליביה ואין שיטה כזאת מצויה בגמרא קבעה נמי להך גביה דמתוקמא נמי בהך שיטתא: **הממונה.** הוא הסגן: **והביאו כו'.** לתמיד: **מלשכת הטלאים.** שהיו הטלאים שם מבוקרין כדתנן (ערכין דף יג.) אין פוחתין משנה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים: **והלא.** כמו והרי היא במקום פלוני: **במקלוע לפונים מערבית.** של בית המוקד שהיה טרקלין גדול והיו מסיקין בו מדורות גדולות להתחמם שם הכהנים שהולכים יחפים על הרצפה עזרה שהיא של שיש והיו במקלעותיה לשכות פתוחות בקטוניות

ד) [לקמן יח: מה. נח: סוטה טו:] וכמיס סב:, ה) תמיד ב, [פ"ג משנה ג], ו) מדות פ"ל מ"ו, ז) לפניהו מקדשא עיין תוי"ט בזבחים פ"ה מ"ד ד"ה שמי מתנות, ח) [יחזקאל מג], ט) [ויקרא א], י) [צ"ל ונותן], יא) [שבית רש"ש], יב) ד"ה אמר עיין קודם ד"ה ואמתם ובעיסה שיימים אחר ד"ה ניתיב בריש[ג], יג) [וע"ע תוס' מנחות ק. ד"ה אמר ותוס' סוטה מב. ד"ה סגן],

תורה אור השלם

1. וַיַּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטֹהַר:
שמות כד י
2. וּשְׂעִרַת עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לְיְיָ עַל עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ:
במדבר כח טו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ניתיב דרומית בו' **ולא** ה"ס לשנויי. עיין משוב מהרש"ש מ"ג סימן ט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטלאי קרבן: (ב) רש"י ד"ה תנן התם וכו' דמיירי לעיל בשיטה כהלי גוונא כו' מוקמי' לשתמין דסדר יומא דפליגי אתמיד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והלכ. כ"ה לעיל עליו למתקו:

מוסף רש"י

אגופיה דמזבח. עלי גילוי גגו של מזבח, שהיה מטהרו תחלה מדשן שעליו ומגלה את גגו, ועל שמטהרהו ומייפהו קרי ליה טהרו כדכתיב וטהרו (זבחים לח: וב"ק הגיה: כדכתיב לטוהר).

מוסף תוספות

א. לשכה גדולה וכו' היו עושין מדורות גדולות לחמם הכהנים וכו', וכן בלשכת בית המוקד הקטנה להתחמם שם הצנועים. ריטב"א.
ב. [אלא] ר"ל הממונה על דבר זה. תוס' הרא"ש.

תוס' ישנים

תנן בפרק הוליאו (נח, ב) אחר שהזה למעלה (בקטורת) [נקטרת] מזבח הזהב חוזר ומזה על טהרו של מזבח ז' פעמים כו', אלמא מדם ל' נותן למעלה בקרנות המזבח ולמטה בקלוי. ועוד גרס בפר"ח והאיכא שירים שהן למטה ומפנה הקטורת שנגרף עליו בבקר וחותיהו אילך ואילך ומזה על מקום הגלוי כדכתיב וכעצם השמים לטוהר כמו לטהר: **עולה טעונה יסוד.** שיהא דמה ניתן במקום שיהא יסוד למטה אימנו דהכי אמרינן בזבחים (דף נח.) אל יסוד מזבח העולה לזבחה של עולה יהא יסוד למטה אימנו: **קרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד.** כדאמרינן במסכת מדות (פ"ג משנה ח) היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל במזרח אמה אחת כשהצפון כלה למזרח ובדרום אמה אחת כשהמערב כלה לדרום אלמא לא היה יסוד למזרחית דרומית ואמרינן בזבחים (דף נג:) לפי שלא היתה אמה היסוד של כל המזרח ושל כל דרום בחלקו של בנימין כדמתרגמינן בחסקנתיה יתבני ד) מדבחא (בכלאים מט) לפיכך לא היה יסוד לה: **ניון דאמר מר כו'.** ממתניתין דרמי בר יחזקאל היא לקמן (דף נח:): **לא יהו אלא דרך ימין למזרח.** הכא לא שייך למזרח אבל בזבחים שייך למיתנייה דאיירי התם בנתינת כבש המזבח לדרום ולילף לה מן ומעלותיו פנות ה) קדיש מן מעלותיו לדרום כדי שתהא תחילת פיונתו לקדיש כשתפנה לדרך ימין דכל פינות דרך ימין הן דתני רמי בר יחזקאל עומד על שנים עשר בקר וגו' ומגבה היא גירסא נקט בכל דוכתי למזרח ולא שייך למימר אלא דרך ימין ומו לא: **בריש[ג] בההוא פגע.** כשעלה בכבש ופונה לימין פוגע בקרן מזרחית דרומית תחילה ושם אי אפשר ליתן משום דאין לה יסוד ומקיף ובא עד מזרחית צפונית ונותן ואע"ג דמתן דם אינו עולה בכבש דהא על הרצפה עומד והכלי בידו וזורק למרחוק דכתיב ו) וזרקו דהא למטה מן החוט הוא נותן אפילו הכי כיון שבחטאת שניתנה בעליונה של קרן צריך לעלות בכבש דרך הדרום ופונה למזרח ס"ל בכל הדמים אע"פ שנותנן למטה מתחיל להקיף מדרך הדרום שהוא פניו של מזבח כפתח כניסת הבית ומשם פונה לימין: **דילמא בחטאת.** דרשם חומר דחמנא עביד ביה מעשה עולה: **לא ס"ד דכתיב.** לחטאת על עולת: **מגן הפסח.** במסכת תמיד ולא שייך למיקבעיה בגמרא דיומא אלא משום דמיירי לעיל (ז) בשיטה כהלי גוונא מאן תנא סדר יומא ר"ש אים המלפה היא לא אמעינן ליה דאמר הכי אלא משום דאמעינן ליה דפליג אסדר תמיד מוקמי לסתמיה דפליגי אתמיד אליביה ואין שיטה כזאת מצויה בגמרא קבעה נמי להך גביה דמתוקמא נמי בהך שיטתא: **הממונה.** הוא הסגן: **והביאו כו'.** לתמיד: **מלשכת הטלאים.** שהיו הטלאים שם מבוקרין כדתנן (ערכין דף יג.) אין פוחתין משנה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים: **והלא.** כמו והרי היא במקום פלוני: **במקלוע לפונים מערבית.** של בית המוקד שהיה טרקלין גדול והיו מסיקין בו מדורות גדולות להתחמם שם הכהנים שהולכים יחפים על הרצפה עזרה שהיא של שיש והיו במקלעותיה לשכות פתוחות בקטוניות

ד) [לקמן יח: מה. נח: סוטה טו:] וכמיס סב:, ה) תמיד ב, [פ"ג משנה ג], ו) מדות פ"ל מ"ו, ז) לפניהו מקדשא עיין תוי"ט בזבחים פ"ה מ"ד ד"ה שמי מתנות, ח) [יחזקאל מג], ט) [ויקרא א], י) [צ"

דרומית מזרחית היא היתה לשכת לחם הפנים. לקמן (דף יח.) פריך דלעיל דממתיתין דתמיד מוכח דהיא היתה נקרן מזרחית לפונית דקא חזיב מלשכת טלאים שהיתה נקרן מערבית לפונית עד לשכת לחם הפנים ד' לשכות וכי מקפת דרך ימין נמצאת לשכת לחם הפנים בלפונית מזרחית ומשני לה וקשיא לן ליפרוך נמי דלעיל קאמר דשמר שתי לשכותיה הוי לשכת החותמות ולשכת בית המוקד והכא קאמר שבאחת נגזו בית חשמונאי כו' ובאחת יורדין לבית הטבילה י"ל טובא איכא לשכות ומיני כלים שמשמשין שניים ושלשה דבריה: **הא איכא פלגא דאמתא.** הא דלא משני שההיכל היה לו אסקופה למטה בפתחו שהיתה גבוה חצי אמה דקיים ליה שלא היה כך ואח"ל שהיה לו היה לשמר השערים כמו כן וא"כ אכתי איכא פלגא דאמתא דמתחזי פתחא בגוויה: **האמר מני ר' יהודה דאמר מזבח ממוצע וכו'.** ואיכסי ליה פיתחא בגובהו של המזבח העומד בפניו ומפסיקו והכא נמי הוה מצי למימר ר"ש היא דאמר בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נג.) טוליה מזבח בצפון קאי דמזבח והכבש מכסין בפני הפתח דלף על פי שהכבש יורד ומשפע לצד הדרום

המדקדק

דרומית מזרחית היא לשכה שהיו עושין בה לחם הפנים [ו]מזרחית צפונית בה גנזו בית חשמונאי אבני מזבח ששקצום מלכי עובדי כוכבים[ז] צפונית מערבית בה יורדין לבית הטבילה אמר רב הונא מאן תנא מדות ר"א בן יעקב היא [ח]דתנן [ט]עזרת נשים היתה אורך מאה ושלשים וחמש על רוחב מאה ושלשים וחמש [י]וארבע לשכות היו בד' מקצועותיה ומה היו משמשות דרומית מזרחית היא היתה לשכת הנזירים ששם נזירים מבשלים את שלמיהן ומגלחין שערן ומשלחין תחת הדוד מזרחית צפונית היא היתה לשכת [יא] דיר העצים ששם כהנים בעלי מומין עומדין ומתליעין בעצים שכל עץ שיש בו תולעת פסול לגבי מזבח צפונית מערבית היא היתה לשכת המצורעין מערבית דרומית אמר ר"א בן יעקב שכחתי מה היתה משמשת אבא שאול אומר בה היו נותנין יין ושמן והיא היתה נקראת לשכת בית שמניא ה"נ מסתברא דר"א בן יעקב היא דתנן [יב]כל הכתלים שהיו שם היו גבוהין [יג]חוץ מכותל מזרחי שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה [יד] ומכוון ורואה כנגד פתחו של היכל בשעת הזאת הדם [טו]ותנן [יז]כל הפתחים שהיו שם גובהן עשרים אמה ורוחבן עשר אמות [יח]ותנן [יט]לפנים ממנו סורג [כ]ותנן [כא]לפנים ממנו החיל עשר אמות [כב]ושתים עשרה מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה [כג]ח"ט"ו מעלות עולות מתוכה היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה [כד]ותנן [כה]בין האולם ולמזבח כ"ב אמה [כו]ושתים עשרה מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושילחה [כז]חצי אמה [כח]ותנן ר"א בן יעקב אומר [כט]מעלה היתה שם וגבוה אמה ודוכן נתון עליה ובו שלש מעלות של חצי חצי אמה אי אמרת בשלמא ר"א בן יעקב היא היינו דאיכסי ליה פיתחא אלא אי אמרת רבנן הא איכא פלגא דאמתא דמתחזי ליה פיתחא בגוויה אלא לאו שמע מינה רבי אליעזר בן יעקב היא רב אדא בר אהבה אמר [לא]הא מני רבי יהודה היא [לב]דתניא רבי יהודה אומר המזבח ממוצע ועומד באמצע עזרה ושלשים ושתים אמות היו לו

עשר

עליה ובו ג' מעלות של חצי חצי אמה, שנמצא גובה המעלות והדוכן כ"ב אמה, ונתכסה הפתח כולו, לפיכך הוצרכו לעשות כותל נמוך. בא רב אדא לאוקמה למידות לרבי יהודה, דתני מזבח ממוצע ועומד באמצע עזרה מכוון כנגד היכל וכותליו.

ששיקלוס מלכי עובדי כוכבים [מ]. שהקטירו עליה לעבודת כוכבים במקדש. קתני [נ] בלשכת הטלאים שהוא במערבית דרומית: **מאן תנא מדות.** הא מתניתין דמסכת מדות [נא] היא: **ר"א בן יעקב היא.** דסתמיה דמתניתין דמדות קיימי כוותיה: **היכה אורך.** מן המזרח למערב על רוחב מן הכפון לדרום: **ומשלחין פתח הדוד.** דכתיב (במדבר ו) ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים: **לשכת המצורעין.** מפרש בפירקין דלקמן [נב] ששם המצורעין טובלין בשמיני לטהרתן כשבאין להכניס ידיהן לבהונות אע"פ שטבל מבערב: **אמר ר"א בן יעקב שכחתי הוי.** מכלל דריש"א ר"א בן יעקב קאמר לה: **ה"נ מסתברא.** דסתמא דמדות ר"א קאמר לה: **דתנן כל הכתלים וכו'.** ולא מצית מוקמת לה אלא כר"א בן יעקב: **כל הכתלים שהיו שם.** בכל בניני הר הבית היו גבוהין הרבה מאד עד שהיו כל פתחים שבהן גבוהין כ' אמה לבד ממה שעל הפתחים הרבה מאד: **חוץ מכותל מזרחי.** הוא התחתון לרגלי הר הבית שבו נכנסין לחיל שלפני עזרת נשים ומן החיל נכנסין לעזרת נשים ומעזרת נשים לעזרה הגדולה: **שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה.** הוא הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם ופני הכהן למערב: **ומכוון ורואה.** מעל גובה רוחב הכותל דרך השעריס שלפניס היימנו פתחו של היכל כשהוא מזה בדם כדכתיב (במדבר יט) והזה אל נוכח פני אהל מועד וגו' ואם היתה הכותל גבוה אע"פ שהשעריס מכוונים זה כנגד זה שער הר הבית כנגד שער עזרת נשים ושער עזרת נשים כנגד שער העזרה הגדולה ושער העזרה כנגד פתח ההיכל לא היה יכול לראות את פתח ההיכל דרך פתחים לפי שההר הולך ומגביה ועולה עד שקרקע פתח ההיכל גבוה כ' אמות יותר מקרקעי רגלי הר הבית ונמצאת איסקופת ההיכל גבוהה ממסקוף פתח הר הבית ולא יוכל לראות חלל פתח היכל דרך אותו פתח: **ותנן כל הפתחים וכו' ותנן לפנים היימנו וכו'.** כל הני תנן ותנן דקא מייתי הכא לפרושי אתי דלא משכחת דאיכסי פיתחא תתאה במעלות הר הבית אלא לר' אליעזר בן יעקב: **גבוהין עשריס אמה.** כיון דגבוהין עשריס אמה לא משכחת שנסתם במעלות ההר לרבנן: **לפנים ממנו סורג.** [נג] היה שם לפנים מכותל מזרחי והיא מחילה העשויה נקבים נקבים כסירוגי מטה של חבלים ועושין אותה בדפי עץ ארוכים וקצרים שקורין לט"ש ומרכיבין אותן זו על גב זו באלכסון וקורין אותן בלע"ז פרודנ"י: **לפנים.** מאותו סורג היה מקום פנוי י' אמות והוא נקרא חיל: **ושתים עשרה מעלות היו.** באותן י' אמות שההר מגביה מן הסורג עד שער עזרת נשים רוחב כל מעלה ומעלה חצי אמה הרי שעלה קרקע עזרת נשים ו' אמות: **ושלחה.** משך רוחב המעלה חצי אמה ואורכה בכל רוחב ההר לצפון ולדרום: **ט"ו מעלות.** גובה קרקע עזרת ישראל מעזרת נשים הרי שעלה ההר י"ג אמה וחצי: **ותנן בין האולם למזבח י"ב מעלות.** הרי שגבה קרקע היכל מקרקע הר הבית התחתון תשע עשרה אמה וחצי עדיין נשאר מן הפתח התחתון חצי אמה עליונה לראות דרך שם חצי אמה התחתונה של חלל פתח ההיכל: **ותנן ר"א בן יעקב אומר מעלה היתה.** עוד בעזרת ישראל וגבוהה אמה ואורכה כרוחב כל העזרה: **ודוכן.** של לויס בנוי עליה וגבוה אמה וחצי: **שתים עשרה מעלות.** דכותל מזרחי נמוך כדי לראות ממעל לו דרך שערי עזרת נשים ועזרת ישראל את חלל פתח ההיכל: **ר"א היא.** דאית ליה מעלה וגבה קרקע ההיכל מקרקע התחתון כ' אמה וחצי [נד]: **היינו דאיכסי ליה.** פתח התחתון בגובה קרקע ההיכל: **אלא אי אמרת רבנן.** הרי לא עלו המעלות אלא י"ט אמה וחצי ופס ליה פלגא אמתא דמיתחזי ליה פתח ההיכל בגוויה לכהן שבהר הזיתים: **רב אדא בר אהבה אמר הא מני.** דקתני דכותל מזרחי הולך להיות נמוך ר' יהודה היא דאמר המזבח עומד בתמצע העזרה כנגד הפתחים ונמצא גובהו קותם את הפתח התחתון שהרי עלה קרקע עזרת ישראל מקרקע התחתון י"ג אמה וחצי אמה קודם שהגיע למזבח והמזבח גובהו תשע הרי עשריס ושתים וחצי:

עשר

דרומית מזרחית היא היתה לשכת לחם הפנים. לקמן (דף יח.) פריך דלעיל דממתיתין דתמיד מוכח דהיא היתה נקרן מזרחית לפונית דקא חזיב מלשכת טלאים שהיתה נקרן מערבית לפונית עד לשכת לחם הפנים ד' לשכות וכי מקפת דרך ימין נמצאת לשכת לחם הפנים בלפונית מזרחית ומשני לה וקשיא לן ליפרוך נמי דלעיל קאמר דשמר שתי לשכותיה הוי לשכת החותמות ולשכת בית המוקד והכא קאמר שבאחת נגזו בית חשמונאי כו' ובאחת יורדין לבית הטבילה י"ל טובא איכא לשכות ומיני כלים שמשמשין שניים ושלשה דבריה: **הא איכא פלגא דאמתא.** הא דלא משני שההיכל היה לו אסקופה למטה בפתחו שהיתה גבוה חצי אמה דקיים ליה שלא היה כך ואח"ל שהיה לו היה לשמר השערים כמו כן וא"כ אכתי איכא פלגא דאמתא דמתחזי בגוויה: **האמר מני ר' יהודה דאמר מזבח ממוצע וכו'.** ואיכסי ליה פיתחא בגובהו של המזבח העומד בפניו ומפסיקו והכא נמי הוה מצי למימר ר"ש היא דאמר בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נג.) טוליה מזבח בצפון קאי דמזבח והכבש מכסין בפני הפתח דלף על פי שהכבש יורד ומשפע לצד הדרום

המדקדק

ששיקלוס מלכי עובדי כוכבים [מ]. שהקטירו עליה לעבודת כוכבים במקדש. קתני [נ] בלשכת הטלאים שהוא במערבית דרומית: **מאן תנא מדות.** הא מתניתין דמסכת מדות [נא] היא: **ר"א בן יעקב היא.** דסתמיה דמתניתין דמדות קיימי כוותיה: **היכה אורך.** מן המזרח למערב על רוחב מן הכפון לדרום: **ומשלחין פתח הדוד.** דכתיב (במדבר ו) ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים: **לשכת המצורעין.** מפרש בפירקין דלקמן [נב] ששם המצורעין טובלין בשמיני לטהרתן כשבאין להכניס ידיהן לבהונות אע"פ שטבל מבערב: **אמר ר"א בן יעקב שכחתי הוי.** מכלל דריש"א ר"א בן יעקב קאמר לה: **ה"נ מסתברא.** דסתמא דמדות ר"א קאמר לה: **דתנן כל הכתלים וכו'.** ולא מצית מוקמת לה אלא כר"א בן יעקב: **כל הכתלים שהיו שם.** בכל בניני הר הבית היו גבוהין הרבה מאד עד שהיו כל פתחים שבהן גבוהין כ' אמה לבד ממה שעל הפתחים הרבה מאד: **חוץ מכותל מזרחי.** הוא התחתון לרגלי הר הבית שבו נכנסין לחיל שלפני עזרת נשים ומן החיל נכנסין לעזרת נשים ומעזרת נשים לעזרה הגדולה: **שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה.** הוא הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם ופני הכהן למערב: **ומכוון ורואה.** מעל גובה רוחב הכותל דרך השעריס שלפניס היימנו פתחו של היכל כשהוא מזה בדם כדכתיב (במדבר יט) והזה אל נוכח פני אהל מועד וגו' ואם היתה הכותל גבוה אע"פ שהשעריס מכוונים זה כנגד זה שער הר הבית כנגד שער עזרת נשים ושער עזרת נשים כנגד שער העזרה הגדולה ושער העזרה כנגד פתח ההיכל לא היה יכול לראות את פתח ההיכל דרך פתחים לפי שההר הולך ומגביה ועולה עד שקרקע פתח ההיכל גבוה כ' אמות יותר מקרקעי רגלי הר הבית ונמצאת איסקופת ההיכל גבוהה ממסקוף פתח הר הבית ולא יוכל לראות חלל פתח היכל דרך אותו פתח: **ותנן כל הפתחים וכו' ותנן לפנים היימנו וכו'.** כל הני תנן ותנן דקא מייתי הכא לפרושי אתי דלא משכחת דאיכסי פיתחא תתאה במעלות הר הבית אלא לר' אליעזר בן יעקב: **גבוהין עשריס אמה.** כיון דגבוהין עשריס אמה לא משכחת שנסתם במעלות ההר לרבנן: **לפנים ממנו סורג.** [נג] היה שם לפנים מכותל מזרחי והיא מחילה העשויה נקבים נקבים כסירוגי מטה של חבלים ועושין אותה בדפי עץ ארוכים וקצרים שקורין לט"ש ומרכיבין אותן זו על גב זו באלכסון וקורין אותן בלע"ז פרודנ"י: **לפנים.** מאותו סורג היה מקום פנוי י' אמות והוא נקרא חיל: **ושתים עשרה מעלות היו.** באותן י' אמות שההר מגביה מן הסורג עד שער עזרת נשים רוחב כל מעלה ומעלה חצי אמה הרי שעלה קרקע עזרת נשים ו' אמות: **ושלחה.** משך רוחב המעלה חצי אמה ואורכה בכל רוחב ההר לצפון ולדרום: **ט"ו מעלות.** גובה קרקע עזרת ישראל מעזרת נשים הרי שעלה ההר י"ג אמה וחצי: **ותנן בין האולם למזבח י"ב מעלות.** הרי שגבה קרקע היכל מקרקע הר הבית התחתון תשע עשרה אמה וחצי עדיין נשאר מן הפתח התחתון חצי אמה עליונה לראות דרך שם חצי אמה התחתונה של חלל פתח ההיכל: **ותנן ר"א בן יעקב אומר מעלה היתה.** עוד בעזרת ישראל וגבוהה אמה ואורכה כרוחב כל העזרה: **ודוכן.** של לויס בנוי עליה וגבוה אמה וחצי: **שתים עשרה מעלות.** דכותל מזרחי נמוך כדי לראות ממעל לו דרך שערי עזרת נשים ועזרת ישראל את חלל פתח ההיכל: **ר"א היא.** דאית ליה מעלה וגבה קרקע ההיכל מקרקע התחתון כ' אמה וחצי [נד]: **היינו דאיכסי ליה.** פתח התחתון בגובה קרקע ההיכל: **אלא אי אמרת רבנן.** הרי לא עלו המעלות אלא י"ט אמה וחצי ופס ליה פלגא אמתא דמיתחזי ליה פתח ההיכל בגוויה לכהן שבהר הזיתים: **רב אדא בר אהבה אמר הא מני.** דקתני דכותל מזרחי הולך להיות נמוך ר' יהודה היא דאמר המזבח עומד בתמצע העזרה כנגד הפתחים ונמצא גובהו קותם את הפתח התחתון שהרי עלה קרקע עזרת ישראל מקרקע התחתון י"ג אמה וחצי אמה קודם שהגיע למזבח והמזבח גובהו תשע הרי עשריס ושתים וחצי:

עין משפט נר מצוה

עא א ב מיי' פ"ה מה"מ' בית הבחירה הל' ז:
עב ג מיי' שם פ"ו הלכה ה:
עג ד מיי' שם פ"ה הל' כ והלכה ה:
עד ה ו מיי' שם הלכה ג:
עה ז מיי' שם פ"ו הל' ח:
עו ח מיי' שם הלכה כ:
עז ט מיי' שם פ"ה הל' יב:
עח י מיי' שם פ"ו הלכה ד:
עט כ מיי' שם הלכה ג:

לעזי רש"י

לטי"ש. פסיסים.
פרודנ"י [פרודנ"א]. סבכה, סורג.

רבינו חננאל

דרומית מזרחית היא היתה לשכת עושי לחם הפנים. הנה לשכת טלה קרבן במקצוע מערבית דרומית היא עומדת, ואיך שנה התנא של תמיד כי היא במקצוע צפונית מערבית. ומשנינן מאן תנא מדות ר' אליעזר בן יעקב כלומר חולק עליו על התנא ששנה התמיד. דתנן עזרת הנשים היתה אורך קל"ה על רוחב קל"ה וארבע לשכות היו בארבע מקצועותיה כו' עד מערבית דרומית, א"ר אליעזר בן יעקב שכחתי מה היתה משמשת. הכי נמי מסתברא דתנא דמידות ר' אליעזר בן יעקב היא, דתנן כל הכתלין שהיו במקדש היו גבוהין חוץ מכותל מזרחי שהוא נמוך שהכהן השורף הפרה עומד בהר המשחה ומתכוין ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם, ותנן כל הפתחים שהיו שם גובהן כ' אמה, ורחבן י' אמה, ותנן לפנים הימנו החיל כו', ומצאנו י"ב מעלות כל מעלה רומה חצי אמה, ומעזרת הנשים לעזרת ישראל ט"ו מעלות, ובין האולם להיכל י"ב מעלות. נמצאו ל"ט מעלות כל מעלה גובהה חצי אמה הנה י"ט אמה וחצי. ולדברי זה התנא אינו צריך להנמיך הכותל המזרחי אע"פ שיגביהנו ק' אמה (הפתח שעל הכותל) [הכותל שעל הפתח] המזרחי, כיון שגבהו [של פתח] כ' אמה נשאר מן הפתח חצי אמה שלא כיסוהו המעלות הללו, ויכול לראות מתוכו פתח ההיכל. אלא כיון ששנה כי כותל המזרחי היה נמוך כדי לראות מעליו פתח ההיכל, למדנו שדברי ר' אליעזר בן יעקב הן שמוסיף על המעלות הללו שתי אמות וחצי גובה, דתנן ר' אליעזר בן יעקב אומר מעלה היתה שם וגובהה אמה ודוכן נתון

גליון הש"ם

גמ' הא מני ר"י היא. עי' לקמן ל ע"ב תוס' ד"ה ר"ש:

הגהות הב"ח

(מ) גמ' לשכת העצים כל"ל ומ"ר ליל ממקק: **(נ)** שם בהר המשחה ומתכוון ורואה: **(נא)** רש"י ד"ה ששיקלוס קתני מיהתא בלבסת: **(נב)** ד"ה מקן וכו' דמסכת מדות לאב"י היא דסתמיה כל"ל ומי' היא ממתק והכל"ש: **(נג)** ד"ה לפנים ממנו סורג. סורג היה: **(נד)** ד"ה וכו ג' מעלות של חצי חצי אמה:

תוס' ישנים

חוץ מכותל מזרחי. לא בעי למימר שאותו לא היה גבוה יותר מארבעים אמה אבל ארבעים אמה היה גבוה, שהרי לעזרת נשים גבה אותה הקרנא שאה אמות, ואותו כותל היה גבוה ארבעים אמה שכולם היו כך וגובה הפתח כ' אמה מן האיסקופה, ונמצא שהמשקוף של עזרת נשים לא היה גבוה [אלא] שש אמות יותר ממשקוף כותל שער מזרחי שגובהו היה כ' אמה כמו כן, ונמצא נריך היה אלא יהא הכותל מזרחי גבוה מעל שער של עזרת נשים ו' אמות, שאם כן אף יוכל לראות פתחו של היכל מעל כותל מזרחי דרך שער עזרת נשים, ונמצא ש[לא] היה כותל מזרחי זה של תחלת הר הבית גבוה כ"ו אמה. ותנן בין אולם כו'. ושילחה אמה גרסינן בדאולם בספרים וקנים ובמסכת מדות [פ"ב מ"ג], וכן מוכח נמי התם דתנן כל מעלות שהיו שם שילחן חצי אמה חוץ משל אולם. **אי אמרת בשלמא רבי אליעזר בן יעקב היא היינו דאיכסי ליה פיתחא.** מה שפי' בקונטרס לרבי אליעזר גובה קרקע עזרת הכהנים (כ') [כ"א] אמה ומחצה לא דק, דבמסכת מדות מוכיח בהדיא שכל המעלות של דוכן היו בכל אורך עזרת הכהנים דקתני [שם מ"ו] ונמצאת עזרת הכהנים גבוה משל ישראל אחי אמות ומחצה. (**מאן תנא מידות**) [**הא מני**] **רבי יהודה היא.** לפי פירוש רבינו שלמה מפי (עצמו) [רבותיו] קשה היכי מוכח דמידות דבי יהודה היא מדלא אתיא דרבי אליעזר בן יעקב, ומה הוכחה היא זו, דילמא תנא אחרינא הוא דאתיא ליה לקמן פרק הוציאו לו [נט, א] וכתבתים פרק קדשי קדשים [נח, ב] דטוליה מזבח בצפון קאי וכוותיה מיתוקמא שפיר.